

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Wydział Geografii Społeczno - Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Zmiany zasobów użytków rolnych w latach 2010-2020

*prof. dr hab. Benicjusz Głębocki
mgr inż. Krystian Koliński*

Szreniawa, 18.10.2023

Cel wystąpienia

Celem wystąpienia jest przedstawienie zmian w zasobach użytków rolnych w latach 2010-2020.

Badaniem została objęta cała Polska w podziale na gminy oraz z wydzieleniem miast i obszarów wiejskich w gminach miejsko-wiejskich.

Zakres czasowy lata 2010-2020.

Ustalenia początkowe

W pierwszych latach XXI w. rozszerzono zakres pojęcia „użytków rolnych”, co przejawiało się dodaniem nowych składników do ich ewidencji. Były to: grunty rolne zabudowane, grunty pod stawami, grunty pod rowami i grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych. Wcześniej wymienione składniki były przypisane do innych form użytkowania ziemi. Ponadto użytki rolne są składową większej grupy obszarów wiejskich - grunty rolne. Stąd w niniejszej analizie użytki rolne rozumiane są w swej klasycznej formie tj. jako: grunty orne, sady, łąki i pastwiska.

Ustalenia początkowe

Lata 2010-2020 charakteryzują się kontynuacją ubywania areału poszczególnych form użytków rolnych. Proces ten ma charakter ciągły. W porównaniu z poprzednim okresem między spisowym (2002-2010) zwiększyła się dynamika tych przemian. W latach 2010-2020 ogólna powierzchnia użytków rolnych zmniejszyła się o 498,3 tys. ha, natomiast w latach 2002-2010 ubytek ten wynosił 308,1 tys. ha. Wyraźnie wzrosła dynamika tego procesu, pomimo czasowej nierówności porównywanych okresów. Potwierdza to przeciętny roczny ubytek ogólnego areału użytków rolnych. W latach 2010-2020 wynosił on 49,8 tys. ha, a w 2002-2010 było to 38,5 tys. ha.

Ustalenia początkowe

Przemiany w zasobach użytków rolnych bardzo wyraźnie zaznaczają się w rozkładzie przestrzennym ich składników, na co duży wpływ wywarły obok uwarunkowań przyrodniczych, czynniki historyczne i stosunki społeczno-gospodarcze.

Użytki rolne

Formy użytkowania	2010	2020	2010	2020	Ubytek 2010-2020		2010=100
	ha	ha	%	%	ha	%	%
Użytki rolne	18167633	17669322	100	100	498311	100,0	-2,7
w tym: grunty orne	13947658	13591271	76,8	76,9	356387	71,5	-2,6
sady	292083	281917	1,6	1,6	10166	2,0	-3,5
łąki trwałe	2290623	2226753	12,6	12,6	63870	12,8	-2,8
pastwiska trwałe	1637269	1569380	9,0	8,9	67889	13,6	-4,1

Tab. 1. Użytki rolne – struktura i zmiany w latach 2010 i 2020

Źródło: Wykaz gruntów. Zestawienie zbiorcze, wg stanu na dzień 01.01.2010 r. Polska. GUGiK Warszawa, Krajowe zbiorcze zestawienie danych dotyczące gruntów. Stan na dzień 1 stycznia 2020. GUGiK Warszawa.

Użytki rolne

Województwa	Użytki rolne w ha		Ubytek 2010-2020		
	2010	2020	ha ogółem	ha ^{1/}	% ^{2/}
Dolnośląskie	1141209	1120145	21064	1,1	-1,8
Kujawsko-pomorskie	1142205	1122899	19306	1,1	-1,7
Lubelskie	1698606	1654742	43864	1,7	-2,6
Lubuskie	545875	536242	9633	0,7	-1,8
Łódzkie	1245552	1212426	33126	1,8	-2,7
Małopolskie	887294	861213	26081	1,7	-2,9
Mazowieckie	2344500	2250058	94442	2,7	-4,0
Opolskie	580158	575348	4810	0,5	-0,8
Podkarpackie	911530	832219	79311	4,4	-8,7
Podlaskie	1177536	1156004	21532	1,1	-1,8
Pomorskie	895019	880617	14402	0,8	-1,6
Śląskie	612744	585354	27390	2,2	-4,5
Świętokrzyskie	720797	705234	15563	1,3	-2,2
Warmińsko-mazurskie	1288751	1252426	36325	1,5	-2,8
Wielkopolskie	1877632	1846372	31260	1,1	-1,7
Zachodniopomorskie	1098225	1078022	20203	0,9	-1,8
Polska	18167633	17669321	498311	1,6	-2,7

Tabela 2. Zmiany areалу użytków rolnych wg. województw 2010-2020

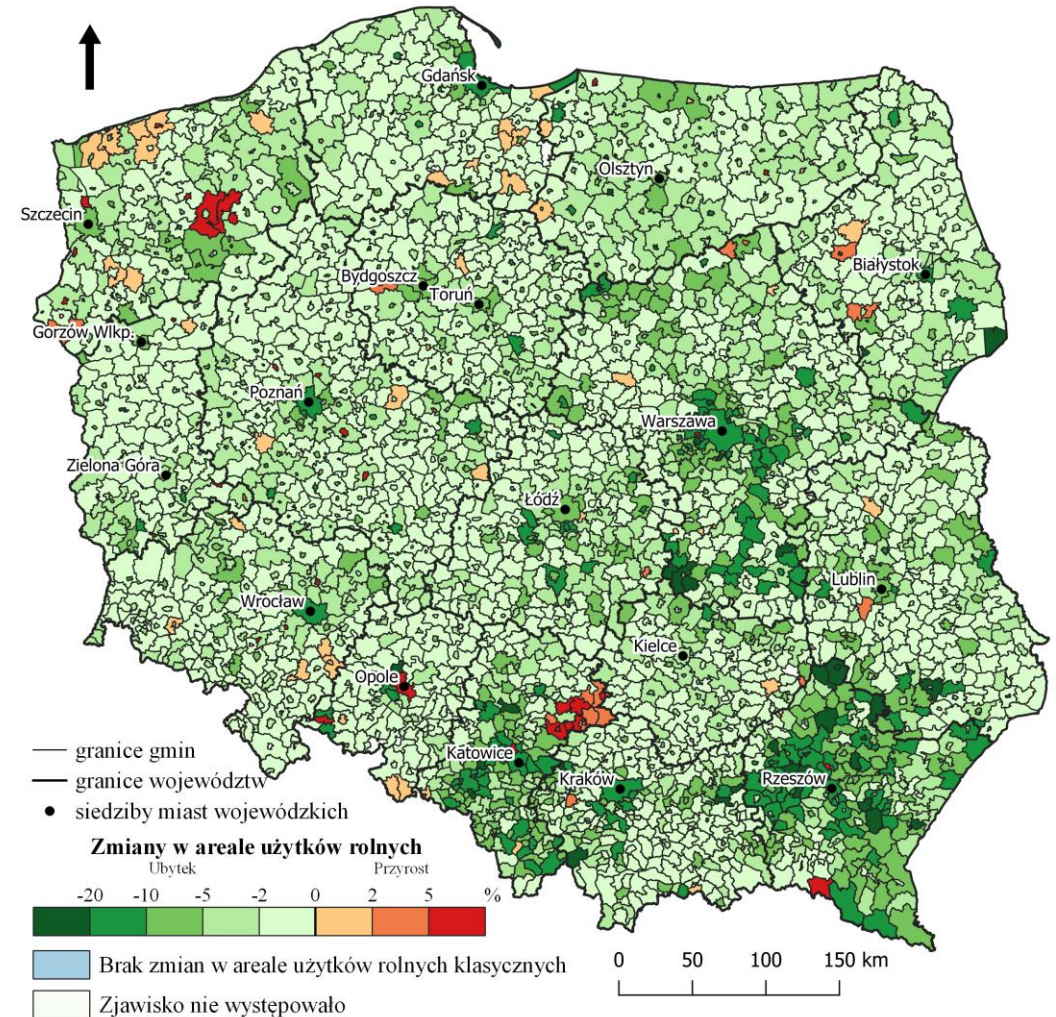
1 – na 100 ha powierzchni ogólnej

2 – procent ubytku

Źródło: Opracowanie własne

Użytki rolne

Spośród 3118 jednostek terytorialnych objętych analizą ubytek wystąpił w 2980 (95,6%), zaś ich wzrost miał miejsce tylko w 121 (4,3%). Natomiast w zaledwie 17 jednostkach powierzchnia użytków rolnych nie uległa zmianie.

Źródło: Opracowanie własne

Grunty orne

Województwa	Grunty orne w ha		Ubytek 2010-2020		
	2010	2020	ha ogółem	ha1/	%2/
Dolnośląskie	873193	862157	11036	0,99	-1,3
Kujawsko-pomorskie	993695	985152	8543	0,76	-0,9
Lubelskie	1334201	1300492	33709	2,04	-2,5
Lubuskie	405685	399144	6541	1,22	-1,6
Łódzkie	1010197	980491	29706	2,45	-2,9
Małopolskie	663378	647808	15570	1,81	-2,3
Mazowieckie	1731169	1641884	89285	3,97	-5,2
Opolskie	489880	488722	1158	0,20	-0,2
Podkarpackie	626357	571683	54674	6,57	-8,7
Podlaskie	772194	758225	13969	1,21	-1,8
Pomorskie	705906	697031	8875	1,01	-1,3
Śląskie	461084	445207	15877	2,71	-3,4
Świętokrzyskie	552439	535189	17250	2,45	-3,1
Warmińsko-mazurskie	890540	871552	18988	1,52	-2,1
Wielkopolskie	1572030	1553238	18792	1,02	-1,2
Zachodniopomorskie	865710	853296	12414	1,15	-1,4
Polska	13947658	13591271	356387	2,02	-2,6

Tabela 3. Zmiany areалу gruntów ornych

wg województw 2010-2020

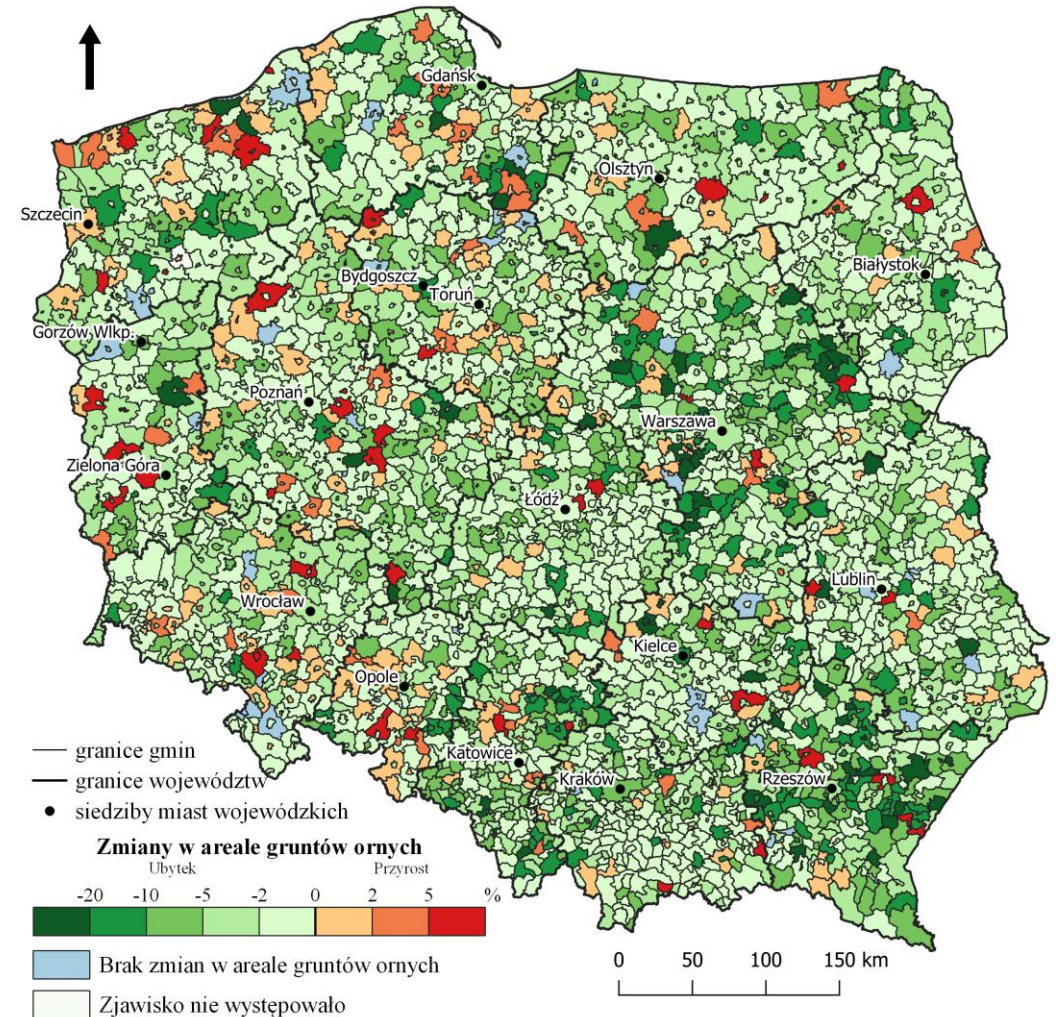
1 – na 100 ha powierzchni użytków rolnych

2 – procent ubytku

Źródło: Opracowanie własne

Grunty orne

Zmiany przestrzenne w areale gruntów ornych są różnokierunkowe. W analizowanym okresie przyrost powierzchni gruntów ornych miał miejsce w 355 jednostkach terytorialnych, a ich ubytek wystąpił w 2719, zaś w 43 nie odnotowano żadnych zmian.

Źródło: Opracowanie własne

Sady

Tabela 4. Zmiany areału sadów
wg. województw 2010-2020

1 – ubytek -, wzrost +

2 – na 100 ha powierzchni użytków rolnych

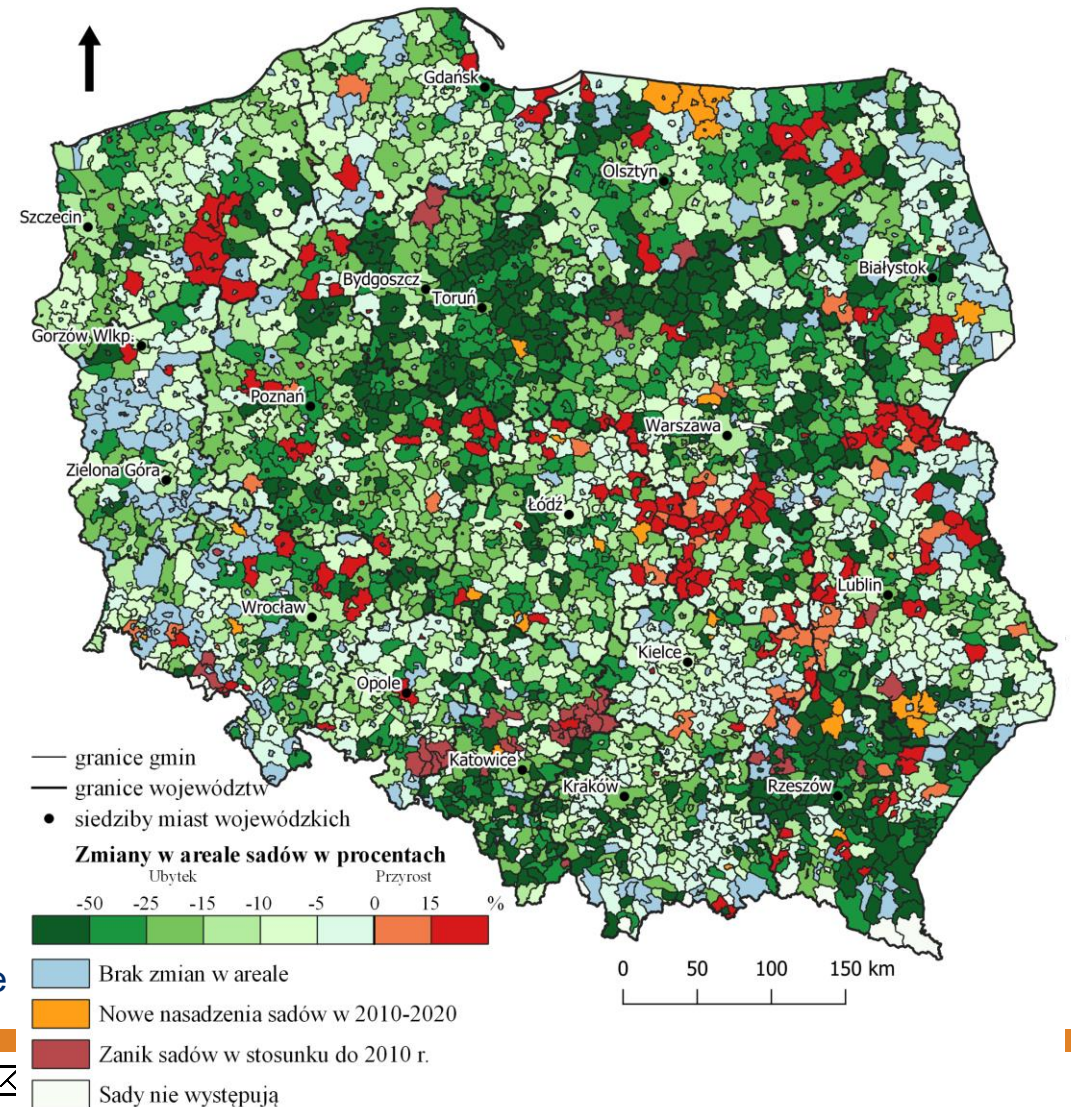
3 – procent ubytku, wzrostu

Źródło: opracowanie własne.

Województwa	Sady w ha		Ubytek 2010-2020		
	2010	2020	ha ogółem ^{1/}	ha ^{2/}	% ^{3/}
Dolnośląskie	7056	6047	-1009	-0,05	-14,30
Kujawsko-pomorskie	15829	8468	-7361	-0,41	-46,50
Lubelskie	32221	34183	1962	0,08	6,09
Lubuskie	2832	2464	-368	-0,03	-12,99
Łódzkie	31217	33678	2461	0,14	7,88
Małopolskie	31105	25767	-5338	-0,35	-17,16
Mazowieckie	83402	92390	8988	0,25	10,78
Opolskie	3501	2615	-886	-0,09	-25,31
Podkarpackie	11731	7734	-3997	-0,22	-34,07
Podlaskie	5542	4589	-953	-0,05	-17,20
Pomorskie	5007	4316	-691	-0,04	-13,80
Śląskie	8451	4529	-3922	-0,32	-46,41
Świętokrzyskie	28956	33767	4811	0,41	16,61
Warmińsko-mazurskie	2671	2214	-457	-0,02	-17,11
Wielkopolskie	17412	14838	-2574	-0,09	-14,78
Zachodniopomorskie	5150	4318	-832	-0,04	-16,16
Polska	292083	281917	-10166	-0,03	-3,48

Sady

W latach 2010-2020 spośród 3118 analizowanych jednostek w 2322 (74.5%) wystąpiło ograniczenie areалу sadów i jednocześnie w 67 one całkowicie zanikły.

Źródło: Opracowanie własne

Łąki

Województwa	Łąki ha		Ubytek 2010-2020		
	2010	2020	ha ogółem	ha ^{1/}	% ^{2/}
Dolnośląskie	138726	133744	4982	0,44	-3,6
Kujawsko-pomorskie	84740	82969	1771	0,16	-2,1
Lubelskie	253236	247209	6026	0,36	-2,4
Lubuskie	101280	99512	1768	0,33	-1,7
Łódzkie	116867	114156	2711	0,22	-2,3
Małopolskie	99108	96385	2723	0,32	-2,7
Mazowieckie	280435	274309	6126	0,27	-2,2
Opolskie	68434	66269	2165	0,38	-3,2
Podkarpackie	118559	109901	8658	1,04	-7,3
Podlaskie	207057	204515	2542	0,22	-1,2
Pomorskie	112311	109714	2598	0,30	-2,3
Śląskie	90636	86724	3912	0,67	-4,3
Świętokrzyskie	95357	93728	1629	0,23	-1,7
Warmińsko-mazurskie	165804	158561	7243	0,58	-4,4
Wielkopolskie	206865	200954	5911	0,32	-2,9
Zachodniopomorskie	151207	148102	3105	0,29	-2,1
Polska	2290623	2226753	63870	0,36	-2,8

Tabela 5. Zmiany areалу łąk wg województw 2010-2020

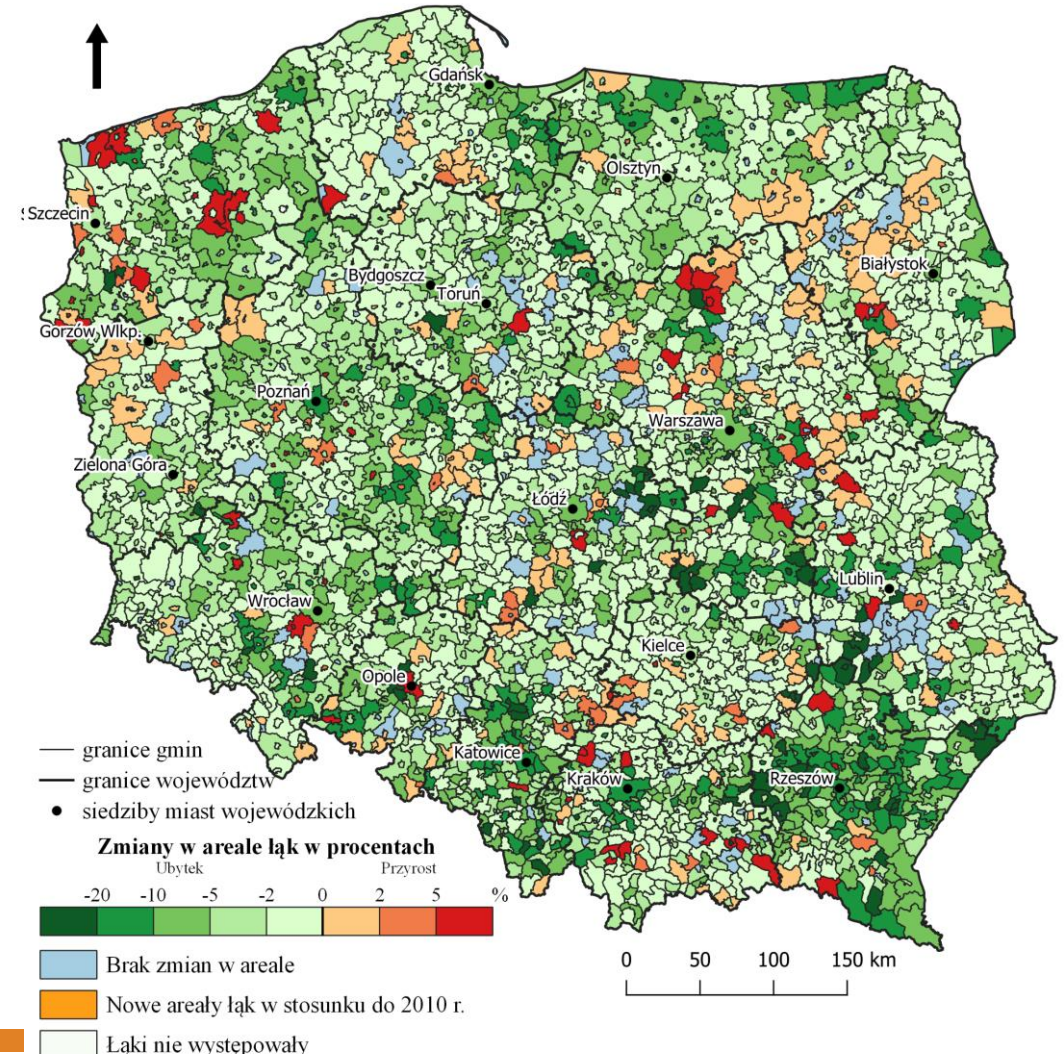
1 – na 100 ha powierzchni użytków rolnych

2 – procent ubytku

Źródło: Opracowanie własne

Łąki

Spośród 3118 analizowanych jednostek ubytek areалу łąk wystąpił 2452 9 (78,6%). Natomiast wzrost ich powierzchni miał miejsce w 330 jednostkach terytorialnych (10,6%).

Źródło: Opracowanie własne

Pastwiska

Województwa	Pastwiska w ha		Ubytek 2010-2020		
	2010	2020	ha ogółem	ha ^{1/}	% ^{2/}
Dolnośląskie	122234	118197	4037	0,36	-3,3
Kujawsko-pomorskie	47941	46310	1631	0,15	-3,4
Lubelskie	78948	72857	6091	0,37	-7,7
Lubuskie	36078	35122	956	0,18	-2,6
Łódzkie	87271	84101	3170	0,26	-3,6
Małopolskie	93703	91253	2450	0,28	-2,6
Mazowieckie	249494	241475	8019	0,36	-3,2
Opolskie	18343	17742	601	0,10	-3,3
Podkarpackie	154883	142901	11982	1,44	-7,7
Podlaskie	192743	188675	4068	0,35	-2,1
Pomorskie	192743	188675	4068	0,35	-2,1
Śląskie	52573	48894	3679	0,63	-7,0
Świętokrzyskie	44045	42550	1495	0,21	-3,4
Warmińsko-mazurskie	229736	220099	9637	0,77	-4,2
Wielkopolskie	81325	77342	3983	0,22	-4,9
Zachodniopomorskie	76158	72306	3852	0,36	-5,1
Polska	1637269	1569380	67888	0,38	-4,1

Tabela 6. Zmiany areалу pastwisk wg województw 2010-2020

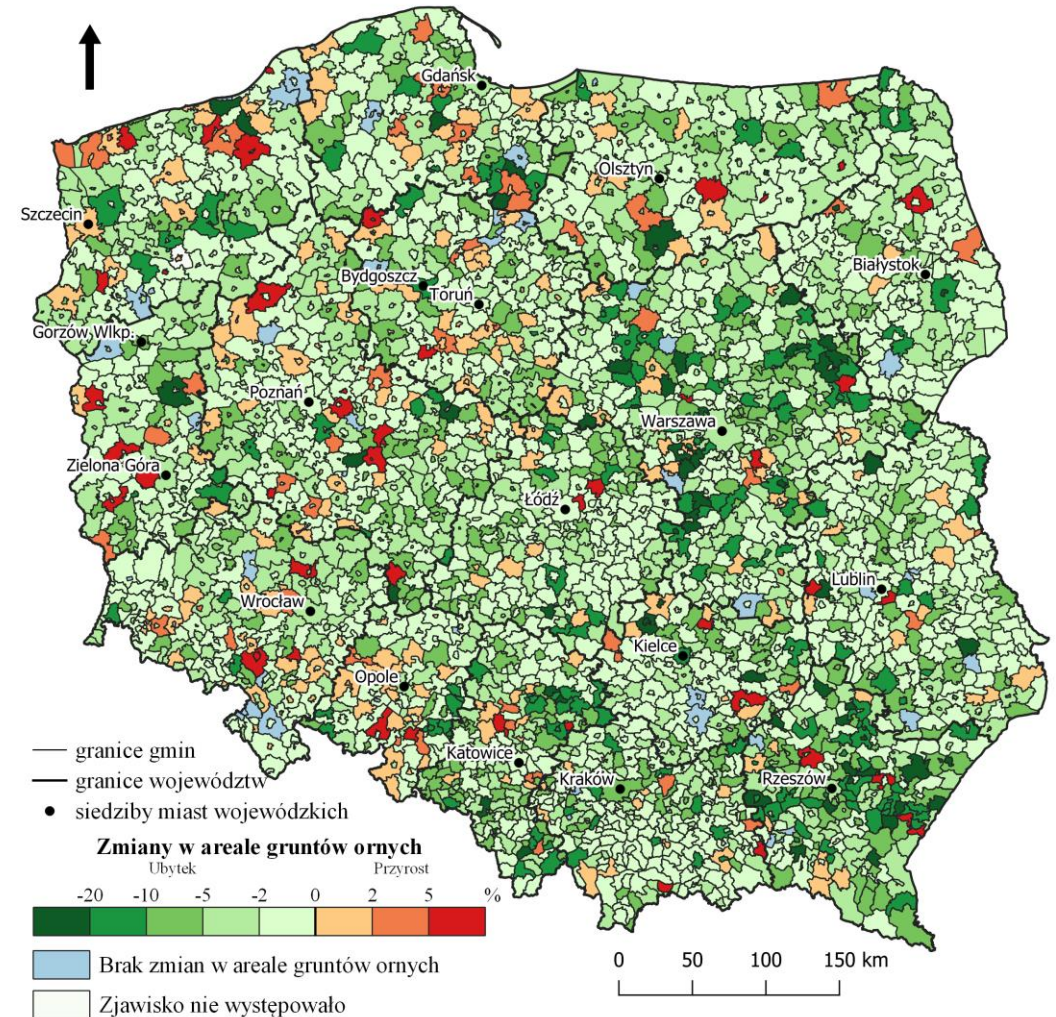
1 – na 100 ha powierzchni użytków rolnych

2 – procent ubytku

Źródło: opracowanie własne

Pastwiska

Ogólny ubytek pastwisk wyniósł 67,9 tys. ha i wystąpił w 2469 jednostkach terytorialnych, zaś przyrost ich powierzchni miał miejsce w 373, z których 105 miało status miasta. W 55 miastach przyrost areалу pastwisk był niewielki – rzędu 1-2 ha.

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie

- Dynamika przemian w wewnętrznej strukturze użytków rolnych była zróżnicowana,
- W latach 2010-2020 najwyższą dynamiką ubytku powierzchni charakteryzowały się pastwiska trwałe (-4,15%) i sady (-3,48%),
- Do ubytku areалу pastwisk przyczynił się w dużym stopniu spadek pogłowia bydła i owiec w gospodarstwach prowadzących ich chów na niewielką skalę oraz zanik działalności rolniczej,

Podsumowanie

- Na ubytek areału sadów największy wpływ miało embargo wprowadzone przez Rosję na import owoców z Polski,
- Pierwszym rzędzie należy rozwój społeczno-gospodarczy – procesy urbanizacyjne, uprzemysławianie obszarów wiejskich i rozwój dróg kołowych, zmiany na rynku krajowym na produkty rolno-spożywcze,
- Duże znaczenie na zmiany w strukturze użytków rolnych miały też akty legislacyjne związane z obrotem gruntami.

Dziękujemy za uwagę!

Zmiany zasobów użytków rolnych w latach 2010-2020

*prof. dr hab. Benicjusz Głębocki – beni@amu.edu.pl
mgr inż. Krystian Koliński – kolin@amu.edu.pl*

Szreniawa, 18.10.2023